

Sygn. Akt VI ACa 1823/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Beata Waś

Sędziowie: SA Ksenia Sobolewska- Filcek

SO (del.) Jolanta Pyżlak (spr.)

Protokolant: Lidia Ronkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 24 czerwca 2014 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa J. P. (1)

przeciwko W. Z.

o zapłatę i wydanie

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 24 września 2013 r.

sygn. akt XXV C 496/13

I. prostuje zaskarżony wyrok w ten sposób, że dotychczasowemu punktowi IV - rozstrzygającemu o obowiązku powoda uiszczenia na rzecz Skarbu Państwa części niewuiszczonych kosztów sądowych - nadaje numer V oraz dotychczasowemu punktowi V nadaje numer VI;

II. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I, IV, V i VI w ten sposób, że:

- a) w punkcie I zasądza od W. Z. na rzecz J. P. (1) kwotę 33.550 zł (trzydzieści trzy tysiące pięćset pięćdziesiąt złotych) z ustawowymi odsetkami od 10 lutego 2010*
- b) r. do dnia zapłaty i oddala powództwo w zakresie żądania zapłaty kwoty 38.450 zł (trzydzieści osiem tysięcy czterysta pięćdziesiąt złotych) z ustawowymi odsetkami;*
- c) w punkcie IV zasądza od J. P. (1) na rzecz W. Z. kwotę 6.817 zł (sześć tysięcy osiemset siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;*
- d) w punkcie V nakazuje pobrać od J. P. (1) na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 630 zł (sześćset trzydzieści złotych) tytułem niewuiszczonych kosztów sądowych;*
- e) w punkcie VI nakazuje pobrać od W. Z. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem niewuiszczonych kosztów sądowych;*

III. *oddala apelację pozwanej w pozostałej części;*

IV. *zasądza od J. P. (1) na rzecz W. Z. kwotę 1.440 zł (tysiąc czterysta czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.*

Sygn. akt VI ACa 1823/13

UZASADNIENIE

Powód J. P. (1) w związku z ustaniem konkubinatu domagał się od pozwanej W. Z.:

- zasądzenia kwoty 90 000 zł tytułem zwrotu pożyczki na zakup samochodu V. (...) o nr rej. (...) lub też przepisania samochodu na jego nazwisko i wydania drugiego kompletu kluczyków do tego pojazdu oraz kluczyków do blokady skrzyni biegów,
- zasądzenia kwoty 22 000 zł tytułem zwrotu pożyczki udzielonej pozwanej na zakup działki nr (...) stanowiącej własność Stowarzyszenia (...) w J.,
- wydania kluczy do domku na działce (...) w J.,
- zasądzenia kwoty 10 000 zł tytułem zwrotu nakładów poczynionych na urządzenie działki (...);
- wydania huštawki z działki nr (...) w J. i kredensu znajdującego się w domku letniskowym na tej działce,
- zasądzenia kwoty 80 000 zł tytułem nakładów poniesionych na remont mieszkania pozwanej,
- wydania rzeczy osobistych jakie zostały u pozwanej w tym zdjęć i dokumentów.

W kolejnych pismach procesowych powód wniósł ponadto o zasądzenie:

- odsetek ustawowych od dnia 8 stycznia 2005r. od kwoty 22 000 zł do dnia zapłaty,
- 15 000 zł tytułem kosztów remontu domku usytuowanego na działce nr (...), zakupu mebli, huštawki i roślin lub o przepisaniu tej działki na jego nazwisko.

W toku procesu powód cofnął o 20 000 zł żądanie pozwu z tytułu nakładów na remont mieszkania pozwanej i wniósł o odsetki od kwot żądanych w pkt 1, 5 i 7 pozwu od dnia wniesienia pozwu oraz zasądzenie kosztów procesu.

Pozwana wносиła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu.

Wyrokiem z 30 stycznia 2012r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 72 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 24 marca 2010r. do dnia zapłaty, nakazał pozwanej wydanie powodowi huštawki z działki nr (...) w J., oddalił powództwo w pozostałej części i orzekł o kosztach procesu.

Na skutek apelacji obydwu stron Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 21 listopada 2011r. uchylił ww. wyrok Sądu Okręgowego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania temu sądowi. W uzasadnieniu wskazano, iż przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy powinien poczynić ustalenia co do okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia w zakresie zapłaty kwot 90 000 zł i 22 000 zł w świetle art. 405 i nast., a nie przepisów o pożyczce. Wskazał też, iż wyjaśnienia wymaga kwestia możliwości wydania w naturze wanny znajdującej się w mieszkaniu pozwanej i kamieni otoczków ułożonych na działce (...) oraz zwrócenia uwagi, iż remont domku na działce nr (...) i urządzenie domku na działce (...) były dokonywane w czasie gdy strony były w konkubinacie.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy powód cofnął żądanie wydania drugiego kompletu kluczyków do samochodu i kluczyków do blokady skrzyni biegów ze zrzeczeniem się roszczenia, podtrzymał żądanie zapłaty kwoty 90 000 zł przekazanej pozwanej na zakup samochodu, kwoty 22 000 zł przekazanej pozwanej na zakup działki, kwoty 60 000 zł

z tytułu zwrotu środków przekazanych na remont mieszkania, kwoty 10 000 zł z tytułu urządzenia działki (...), kwoty 15 000 zł z tytułu zwrotu kosztów urządzenia działki (...) – wszystkie kwoty z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty, nadto podtrzymał żądanie wydania albumów fotograficznych.

Pozwana nadal wносиła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy wyrokiem z dnia 24 września 2013r. w sprawie o sygn. akt XXV C 496 /13 Sąd Okręgowy w Warszawie: w pkt I zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 72 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 10 lutego 2010r. do dnia zapłaty, w pkt II umorzył postępowanie w zakresie żądania zasądzenia kwoty 20 000 zł oraz wydania drugiego kompletu kluczyków do samochodu oraz kluczyków do blokady skrzyni biegów, w pkt III oddalił powództwo w pozostałej części, w pkt IV zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 451,16 zł tytułem kosztów procesu, w drugim pkt IV nakazał ściągnąć od powoda z zasądzonego na jego rzecz świadczenia kwotę 499,80 zł na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Warszawie tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych, w pkt V nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa kwotę 250,20 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Powyższy wyrok Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

J. P. (1) pozostawał z pozwaną W. Z. w konkubinacie w okresie od 31 grudnia 1999r. do 31 grudnia 2008r. Ustalili na początku związku, że wydatki związane z bieżącym utrzymaniem będą pokrywane wspólnie, natomiast większe wydatki będą pokrywane przez tego z konkubentów, których dotyczą.

W latach 1999-2009r. J. P. (1) uzyskiwał miesięczny dochód w wysokości ok. 10 000 zł netto. Utrzymywał się z wynagrodzenia za pracę jako (...), a następnie z emerytury (...) oraz pracy w (...). Odchodząc ze służby (...) otrzymał w 2003r. odprawę w wysokości 50 000 zł oraz specjalne uposażenie stanowiące równowartość rocznego wynagrodzenia. W 2001r. J. P. (1) uzyskał 87 500 zł z tytułu sprzedaży nieruchomości po rodzicach. W lipcu 2006r. zawarł też umowę kredytową na kwotę 47 000 zł.

Pozwana w latach 1999-2009 uzyskiwała średni miesięczny dochód na poziomie 2000 zł netto z tytułu renty po zmarłym mężu. Prowadziła też działalność gospodarczą w formie punktu gastronomicznego, ale działalność ta przynosiła straty. Jej syn udzielił jej w latach 2005- 2007 trzech pożyczek pieniężnych w kwotach po 15 000 zł, 20 000 zł, 25 000 zł oraz darował jej kwotę 9600 zł. Darowiznę w wysokości 4000 zł na rzecz pozwanej uczyniła też jej synowa.

W okresie konkubinatu powód pozostawał w związku małżeńskim, który ustał z dniem 6 stycznia 2006r. na skutek rozwodu. W 2009r. powód ponownie zawarł związek małżeński z byłą żoną.

W związku z toczącą się sprawą rozwodową w celu uniknięcia podziału majątku J. P. (1) nie dokonywał osobiście zakupu rzeczy o znacznej wartości. W 2002r. zamierzał nabyć nowy samochód, a w 2005r. uprawnienie do korzystania z działki rekreacyjnej, ale zamiar ten zrealizował za pośrednictwem pozwanej, w ten sposób, że przekazał jej środki pieniężne w celu częściowego sfinansowania nabycia przez nią samochodu oraz zakupu działki. Nie zawarto żadnej pisemnej umowy w tej kwestii. W dniu 5 sierpnia 2002r. pozwana nabyła samochód marki V. (...) o nr rej. (...) za cenę 93 955,20 zł, na zakup którego powód przekazał jej kwotę 50 000 zł, wypłaconą z jego rachunku bankowego, a pozostała część ceny miała być uiszczona w systemie ratalnym. Raty kredytu wziętego przez pozwaną na ten cel wynosiły 1 457,84 zł miesięcznie. Kredyt ten był spłacany z konta pozwanej. Powód nie przekazywał pozwanej środków na spłatę rat. Z samochodu korzystali obydwójce konkubenci. W 2004r. pozwana udzieliła powodowi pisemnego upoważnienia do używania samochodu. W. Z. sprzedała samochód wiosną 2010r. za cenę 21 000zł.

W dniu 8 stycznia 2005r. powód przekazał pozwanej kwotę 22 000 zł na zakup prawa do korzystania z działki nr (...) należącej do Stowarzyszenia (...). Kwota ta stanowiła wartość prawa do korzystania z przedmiotowej działki ale nie prawa własności, które nadal przysługiwało Stowarzyszeniu. Wskazane środki pieniężne pochodziły z odprawy, jaką powód otrzymał z (...); powód wypłacił je z konta i przekazał pozwanej. Pozwana zbyła prawo do korzystania z działki nr (...) w J. w 2009r.

Powód sfinansował pozwaną zakup kamieni otoczaków, które zostały umieszczone na działce (...) w J., należącej wyłącznie do pozwaną. Koszt zakupu tych kamieni wyniósł 3 400 zł. Kamienie te tworzą ozdobne łuki wzdłuż ogrodzeń i stanowią element dekoracyjny, jest ich 100-200 sztuk. Nie są wmurowane i można je przenosić. Część kamieni została też umieszczona na działce (...), którą pozwana sprzedała. Na działce nr (...) znajdują się też kamienie, które były tam wcześniej, zanim powód dokonał zakupu swoich kamieni.

W 2005r. powód kupił do mieszkania pozwaną wannę z hydromasażem o wartości 10 000 zł; została ona tam zamontowana, ale jest to wanna wolnostojąca, niezabudowana. Pozwana wezwała powoda do odebrania wanny pismem z dnia 21 czerwca 2009r.

W czasie trwania związku stron były prowadzone prace polegające na rozbudowie i konserwacji domu na działce nr (...) oraz remont domu na działce (...), przy czym część prac wykonywał i finansował powód. Powód również wykonywał prace porządkowe i ogrodnicze na obu działkach.

Powód nie wykonywał innych przesunięć majątkowych kosztem swojego majątku na rzecz pozwaną, nie finansował urzędzenia działek (...) w J., nie finansował remontu mieszkania pozwaną, nie przekazywał konkubinie innych środków pieniężnych ani rzeczy, w tym kredensu. Kredens znajdujący się na działce nr (...) w J. został tam przywieziony przez pozwaną, a udział powoda ograniczył się do tego, że zobaczył kredens przy śmietniku i przekazał o tym informację pozwaną, która zorganizowała transport kredensu na działkę.

Pozwana nie posiada albumów ani zdjęć należących do powoda, których wydania domagał się w niniejszym procesie.

Powód zakupił huśtawkę ogrodową i zamontował ją na działce (...), pozwana wezwała go do odbioru tej huśtawki, jednakże kwestia ta została już rozstrzygnięta poprzednim wyrokiem, który w tej części nie został zaskarżony przez strony. Powód zakupił i zamontował również huśtawkę na działce (...), nie wykazał jednak jej wartości.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy, zeznań świadków L. N., G. N., T. K., M. Ł. i częściowo G. Z. oraz częściowo zeznań stron. Sąd uznał częściowo za niewiarygodne zeznania G. Z., bowiem jest to syn pozwaną i pozostaje w silnym konflikcie z powodem. Sąd nie dał wiary powodowi, iż przekazywał pozwaną środki na spłatę kredytu na samochód, bowiem nawet nie znał wysokości rat. Sąd nie dał wiary powodowi, iż czynił i w jakiej kwocie inne nakłady na działki (...) niż zakup kamieni, bowiem nie zostało to potwierdzone dowodami, które pozwalałyby ustalenie zakresu i wartości tych nakładów. Również za nieudowodnione Sąd uznał czynienie przez powoda nakładów na remont mieszkania pozwaną poza zakupem wanny. Powód nie przedstawił też żadnego dowodu, na okoliczność, iż pozwana jest w posiadaniu należących do niego albumów i zdjęć.

Sąd nie dał wiary pozwaną w zakresie w jakim twierdziła, że powód nie przekazywał jej środków pieniężnych na zakup samochodu i na zakup praw do działki nr (...) oraz, że nie zakupił kamieni na działkę nr (...), bowiem pozostają one w sprzeczności z pozostałym materiałem dowodowym, w tym z zeznaniami świadków. Sąd nie dał też wiary pozwaną, że wanna stanowiła darowiznę.

Sąd Okręgowy jedynie częściowo dał wiarę zeznaniom świadka G. Z. mając na uwadze, iż jest to syn pozwaną i pozostaje w silnym konflikcie z powodem, a jego zeznania pozostają częściowo w sprzeczności nawet z zeznaniami pozwaną.

Sąd Okręgowy wskazał, iż powód wystąpił z roszczeniami związanymi z faktem pozostawania w związku konkubenckim z pozwaną. Powołując się na orzecznictwo i poglądy doktryny Sąd ten wskazał, iż oceny roszczeń powoda należy dokonać w oparciu o przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu. W konsekwencji przekazania pozwaną kwoty 50 000 zł na zakup samochodu oraz 22 000 zł na zakup prawa do korzystania z działki, nastąpiło zubożenie powoda i wzbogacenie pozwaną. Sąd uznał, iż pozwana w tej sytuacji powinna zwrócić powodowi taką kwotę, jaką od niego otrzymała tj. 72 000 zł na podstawie art. 405 k.c. w zw. związku z art. 410§2 k.c. Odsetki od tej kwoty Sąd

zasądził od daty wezwania pozwanej do zwrotu tej kwoty na podstawie art. 481§1 k.c. w zw. z art. 455 k.c., uznając za datę wymagalności tej kwoty datę doręczenia pozwanej odpisu pozwu tj. dzień 9 lutego 2010r.

Roszczenia powoda o zwrot nakładów na mieszkania pozwanej z tytułu remontu Sąd uznał za nieudowodnione, z tym że w zakresie żądania zwrotu równowartości wanny Sąd uznał, iż powód może domagać się wydania tej wanny w naturze, bowiem możliwe jest jej odłączenie bez uszkodzenia.

Sąd uznał roszczenia powoda o zwrot wartości nakładów dokonanych na działkach pozwanej za nieudowodnione, poza kwotą 3400 zł na zakup kamieni, jednak wobec faktu, iż kamienie nie są trwale związane z gruntem uznał, iż powód powinien wystąpić z pozwem o ich wydanie, a nie o zapłatę ich równowartości. W odniesieniu do huštawki zamontowanej na działce (...) Sąd uznał, iż powód może również domagać się jej wydania w naturze, a na marginesie, że uwzględnieniu żądania zapłaty stoi na przeszkodzie również okoliczność, iż nie wykazał jej wartości.

Roszczenie o wydanie albumów i zdjęć Sąd ocenił w oparciu o treść art. 222§2 k.c. i uznał, iż powód nie wykazał, aby pozwana posiadała te przedmioty.

Sąd wskazał, iż powodowi jako bezpodstawnie zubożonemu przysługuje roszczenie o zapłatę kwoty 72 000 zł, gdyż zamierzony cel przysporzenia tj. pozostawania w związku nieformalnym - nie został osiągnięty. Taki cel świadczenia był objęty porozumieniem stron. Porozumienie to może obejmować tylko podstawę świadczenia, w tym sensie, że odbiorca świadczenia powinien znać cel świadczącego i przez przyjęcie świadczenia dać wyraz, że go aprobuje. Zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, a zatem zachodzi przypadek *conditio ab rem* z art. 410§2 k.c. uprawniający powoda do żądania zwrotu świadczenia nienależnego.

W części w jakiej powód cofnął pozew Sąd umorzył postępowanie. O kosztach Sąd orzekł w oparciu o art. 100 k.p.c.

Apelację od tego orzeczenia wniosła pozwana zaskarżając je w pkt I, IV, V, i VI. Podniosła następujące zarzuty:

1. naruszenia prawa procesowego:

a) art. 386§4 oraz 386§6 k.p.c. polegające na nierozpoznaniu istoty sprawy i niewykonaniu wskazań Sądu Apelacyjnego zawartych w uzasadnieniu wyroku z dnia 21 listopada 2012r. tj. niezastosowania oceny prawnej Sądu Apelacyjnego nakazującej pominięcie dowodów z zeznań świadków L. N., G. N., T. K. i M. Ł.;

- dokonanie ponownej oceny dowodu z zeznań tych świadków pomimo, że Sąd I instancji w toku ponownego rozpoznania nie przeprowadził ponownie ww. dowodu;

- nieprzeprowadzenie postępowania dowodowego w zakresie przesłanek roszczenia powoda o rozliczenie, opartego na zasadzie art. 405 k.c. i nast. tj. w istnienia wzbogacenia pozwanej i uzyskania ww. wzbogacenia kosztem powoda, wysokości ww. wzbogacenia, związku między wzbogaceniem pozwanej a zubożeniem powoda, uzyskania tej korzyści bez podstawy prawnej, podstawy świadczenia, związku między rozpadem konkubinatu, zamierzonym celem i podstawą świadczenia;

b) naruszenia art. 225 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie wskutek uwzględnienia dowodu z zeznań świadków L. N., G. N., T. K. i M. Ł., pomimo, że Sąd I instancji w toku ponownego rozpoznania sprawy nie przeprowadził ponownie ww. dowodu,

c) naruszenie art. 233§1 k.p.c. i art. 316 k.p.c. polegające na dokonaniu dowolnej oceny zgromadzonego materiału dowodowego poprzez przyjęcie, że

- powód przekazał pozwanej kwotę 22 000 zł na zakup działki nr (...), a przedstawione przez powoda kwoty wypłat wynikających z historii rachunku bankowego odpowiadają domniemanej cenie zakupu tej działki, podczas gdy kwoty te nie odpowiadają sumie dokonanych przysporzeń, a z materiału dowodowego nie wynika, aby powód przekazał pozwanej jakiegokolwiek kwoty pieniężne;

- powód przekazał pozwanej kwotę 50 000 zł na zakup samochodu, podczas gdy pozwana nie otrzymała żadnych środków od powoda na zakup tego samochodu;

- błędne ustalenia, iż przyczyną przesunięć majątkowych powoda była wyłącznie obawa nabycia praw do ww. składników przez jego małżonkę, podczas gdy pozwana spłaciła część ceny samochodu w wysokości 36 rat po 1457,84 zł, ponosiła koszty utrzymania samochodu, gospodarowała z powodem na spornej nieruchomości, jak również czyniła z nim wspólne nakłady udostępniając swoje pomieszczenia i gotując dla zatrudnionych fachowców, a obie strony korzystały z ww. przedmiotów.

II. naruszenia prawa materialnego, tj.

- art. 65 k.c. poprzez dokonanie nieprawidłowej wykładni oświadczeń woli stron i przyjęcie, że nabycie przez pozwaną działki nr (...) oraz samochodu nastąpiło wyłącznie w celu umożliwienia korzystania powodowi z tych rzeczy, a zarazem uchronienia powoda przed roszczeniami J. P. (2), podczas gdy strony nabyły ww. rzeczy wspólnie do korzystania, zaś rola pozwanej nie ograniczała się jedynie do udzielenia własnej tożsamości i danych osobowych,

- art. 405 k.c. w zw. z art. 406 k.c. i art. 409 k.c. poprzez nieprawidłowe zastosowanie i przyjęcie, iż pozwana wzbogaciła się bezpodstawnie wobec powoda o kwotę 72 000 zł, zaś powód zubożył się o tę kwotę, podczas gdy:

- ewentualne przysporzenie osiągnięte przez pozwaną za zgodą i wiedzą obu stron zostało przeznaczone na zakup działki (...) oraz samochodu marki V., w konsekwencji to nie kwota 72 000 zł weszła do majątku pozwanej, lecz na zasadzie surogacji była to działka nr (...) oraz samochód, z tym zastrzeżeniem, że pozwana spłaciła część ceny samochodu w wysokości 36 rat po 1457,84 zł każda, obie strony korzystały z ww. przedmiotów, a pozwana wyzbyła się ww. przedmiotów majątkowych w 2009r. i w dacie wyrokowania nie była wzbogacona; wartość wzbogacenia pozwanej należy oceniać wg daty wyrokowania, a nie daty uzyskania korzyści;

- art. 410§2 k.c. w zw. z art. 411§1 k.c. poprzez nieprawidłowe zastosowanie i przyjęcie, że: a) celem ewentualnego świadczenia przez powoda kwoty 72 000 zł przeznaczonych na zakup działki i samochodu było pozostawanie przez pozwaną w związku partnerskim, podczas gdy strony nabyły te przedmioty do wspólnego korzystania a pozwana zapłaciła z własnych środków połowę ceny samochodu, b) odpadła podstawa prawna świadczenia w związku z ustaniem konkubinatu - podczas gdy w toku procesu nie poczyniono żadnych ustaleń czy wyłączną podstawą ewentualnych świadczeń powoda było pozostawanie w konkubinacie, c) zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty - podczas gdy w toku postępowania nie poczyniono żadnych ustaleń w zakresie czy wyłącznym celem świadczeń powoda było nakłonienie pozwanej do pozostawania w konkubinacie czy też cel ten był odmienny.

W konsekwencji pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów za wszystkie instancje. W pismach procesowych złożonych na etapie postępowania apelacyjnego pozwana zakwestionowała samo istnienie konkubinatu, zgłaszając na te okoliczności wnioski dowodowe.

Powód wniosł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej jedynie częściowo jest uzasadniona.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do wniosków dowodowych zgłoszonych na etapie postępowania apelacyjnego, należy stwierdzić, iż wnioski te w świetle art. 381 k.p.c. są spóźnione, nie wykazano bowiem, aby strona nie mogła ich zgłosić wcześniej lub aby potrzeba powołania ich powstała później. Wnioski te zostały zgłoszone przede wszystkim na okoliczność nieistnienia konkubinatu, która to okoliczność wcześniej nie była sporna między stronami. W odpowiedzi na pozew pozwana zaprzeczała twierdzeniom zawartym w pozwie, iż powód przekazywał jej pieniądze na zakup działki i samochodu, ale nie zaprzeczała twierdzeniom dotyczącym jej związku z powodem. Również z jej zeznań złożonych dniu 19 stycznia 2012r. wynika, iż była w związku z powodem (k. 457) i że powód wprowadzał się do jej mieszkania

(k. 458). Zmiana tych twierdzeń na etapie postępowania apelacyjnego jest nieuzasadniona i zdaniem Sądu jest powoływana dla potrzeb zupełnie innego postępowania. Brak jest zatem podstaw do prowadzenia ponownie postępowania dowodowego na te okoliczności, bowiem były już one przedmiotem badania sądu i pozwana mogła zgłosić te wnioski przed Sądem I instancji. Żadne z pism pozwanej złożone na etapie postępowania apelacyjnego nie wskazują na przyczynę zmiany jej twierdzeń w zakresie samego istnienia konkubinatu. Istnienie faktycznego związku stron potwierdzali nie tylko świadkowie, których zeznania pozwana na etapie postępowania apelacyjnego kwestionuje, ale również syn pozwanej G. Z., czy świadkowie T. K., M. Ł., R. D.. Wszyscy oni wspominają o wspólnym zamieszkiwaniu stron na działce, o zapraszaniu tam gości przez strony razem, o przeprowadzanych przy wspólnym uzgodnieniu remontach, o wspólnym korzystaniu z samochodu. Syn pozwanej G. Z. wskazuje także na wspólne przebywanie stron w mieszkaniu pozwanej i wspomina o wspólnym spędzaniu świąt ze stronami, a świadek T. K. informował o wspólnym wyjeździe stron do Chorwacji, a świadek G. Z. – o wyjeździe do Turcji. Niewątpliwie związek stron przechodził różne fazy i były też momenty, że strony mieszkały oddzielnie. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem konkubinatem jest prawnie nieuregulowaną trwałą wspólnotą życiową mężczyzny i kobiety, charakteryzującą się trwałością, pożyciem jak w małżeństwie i brakiem zdarzenia prawnego regulującego ten związek. Zewnętrznym przejawem wymienionej trwałości i pożycia są: współżycie fizyczne, wspólne zamieszkiwanie i wspólne prowadzenie gospodarstwa domowego. Skoro strony wspólnie zamieszkiwały na działce, wspólnie przebywały w mieszkaniu pozwanej, wspólnie wyjeżdżały, to elementy więzi gospodarczej również istniały. Co do większych wydatków – każda ze stron ponosiła je we własnym zakresie, zgodnie z ustaleniami. Jednakże niezależnie od tego czy związek stron miał postać pełnego konkubinatu, czy też jedynie był związkiem o podobnym charakterze, ale bez wspólnego stałego zamieszkiwania, to i tak nie stoi to na przeszkodzie dokonaniu rozliczeń między stronami z tytułu dokonanych przesunięć majątkowych między stronami (por. P. Mostownik System Prawa Prywatnego t. 6 str. 236 i nast. C.H. Beck Warszawa 2009).

Również nowe wnioski dowodowe zgłoszone w postępowaniu apelacyjnym na okoliczność braku przesunięć majątkowych między stronami są spóźnione. Nic nie stało na przeszkodzie, aby pozwana wniosła również o dopuszczenie dowodu z akt sprawy karnej na etapie postępowania przed sądem pierwszej instancji. Jednakże fakt składania fałszywych zeznań przez świadków powinien być udowodniony prawomocnym wyrokiem karnym skazującym, a nie prywatnym nagraniem rozmowy ze świadkiem, ani nawet protokołem z innej sprawy. Nie można bowiem wykluczyć, że to właśnie w późniejszym postępowaniu świadek składa fałszywe zeznania denuncjując swoje zeznania wcześniejsze (tak Sąd Najwyższy na tle skargi o wznowienie postępowania w uzasadnieniu wyroku z dnia 16 lipca 2008r. II CZ 49/08 LEX Nr 447693).

Nie są zasadne zarzuty pozwanej, iż Sąd nie mógł ocenić zeznań świadków bez nich ponownego przesłuchiwania, bowiem żaden przepis tego nie nakazuje. Sąd Apelacyjny wskazał na niedopuszczalność prowadzenia dowodu z przesłuchania świadków na okoliczność faktu udzielenia pożyczki, ale nakazał rozważyć roszczenia powoda w oparciu o przesłanki z art. 405 k.c. i nast., a przy tej kwalifikacji prawnej roszczeń powoda brak jest przepisu zakazującego prowadzenia postępowania dowodowego na okoliczność przesunięć majątkowych między stronami. Nie jest zasadny zarzut naruszenia art. 235 k.p.c., bowiem dowody zostały przeprowadzone przez ten sam Sąd Okręgowy, choć w innym składzie, a postępowanie dowodowe nie zostało zniesione z powodu nieważności.

Nie są zasadne również zarzuty naruszenia art. 233§1 k.p.c. i art. 316 k.p.c. Sąd Okręgowy przy ustalaniu stanu faktycznego oparł się na prawidłowo przeprowadzonych dowodach i dokonał ich wszechstronnej oceny. Swoją ocenę należycie uzasadnił. Aby zarzut odnoszący się do naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów mógł zostać uwzględniony, nie wystarczy przedstawić alternatywny stan faktyczny; należy podważyć prawidłowość dokonanej przez sąd oceny dowodów, wykazując, że jest ona wadliwa lub błędna. W realiach niniejszej sprawy sam fakt, iż powód w ciągu miesiąca poprzedzającego zakup działki dokonywał wypłat przewyższających wartość działki nie poważył Sąd I instancji, że z tych kwot sfinansowano ten zakup. Przekazanie tych środków pozwanej wynika wprost z zeznań powoda, któremu Sąd pierwszej instancji w tej kwestii dał wiarę. Pozostałe kwoty pieniężne powód mógł przeznaczyć na zakup prezentów świątecznych. Pozwana nie zaprzeczyła też twierdzeniom powoda, że to on wypełniał dokument pokwitowania za zakup praw do działki. Nie jest też sporne, że obydwie strony korzystały z działki nr (...)

i powód wykonywał tam pewne prace nawet bez konsultacji z pozwaną co wskazuje na fakt, iż czuł się co najmniej jej posiadaczem uprawnionym do dokonywania nakładów. Wykazał, iż posiadał środki na ten cel, podczas gdy pozwana przeznaczała rentę po mężu na spłatę rat za samochód, a jej działalność gospodarcza przynosiła straty.

Również w kwestii przekazania pozwanej środków na zakup samochodu, brak jest podstaw, aby postawić Sądowi Okręgowemu zarzut dowolnej oceny dowodów. Ustalenia Sądu w tej kwestii oparte są przede wszystkim na zeznaniach powoda i wydrukach z jego rachunków bankowych. Pozwana nie przedstawiła analogicznego dowodu wypłaty takiej kwoty w dacie zakupu samochodu. Wprawdzie pozwana wskazywała pożyczkę od syna jako źródło posiadania środków na zakup działki czy zakup auta, ale rozliczenia pozwanej z synem budzą one szereg wątpliwości: pozwana sama wskazała w swoich zeznaniach, iż syn nabywał materiały budowlane do budowy domu w taki sposób, iż było to nabywane na firmę matki, nie wskazała natomiast czy i w jaki sposób syn zwracał jej pieniądze za zakup (k. 460). Umowy pożyczki zostały zarejestrowane w Urzędzie Skarbowym już w dacie kiedy powstał spór między stronami, a to nakazuje traktowanie ich z odpowiednim dystansem – czy nie zostały spisane dla uzyskania dowodów dla potrzeb niniejszego postępowania. Wprawdzie pozwana w pismach składanych w toku postępowania apelacyjnego podnosiła, iż dwaj świadkowie, którzy obecnie są w konflikcie z powodem, składając zeznania w postępowaniu karnym częściowo odwołali swe wcześniejsze twierdzenia, jednak ustalenia faktyczne w niniejszym postępowaniu zostały dokonane nie tylko na podstawie ich zeznań. Nawet częściowa zmiana zeznań świadków w postępowaniu karnym nie ma wpływu na ustalenie stanu faktycznego w niniejszej sprawie, ustalonego przez Sąd pierwszej instancji na podstawie wszechstronnego rozważenia całego materiału dowodowego. Pozwana zaprzeczała nie tylko otrzymaniu od powoda kwoty 50 000 zł na zakup samochodu, ale również otrzymaniu 22 000 zł na zakup prawa do korzystania z działki: tymczasem jej twierdzenia są nielogiczne: skoro posiadała niewielkie dochody i miała drugi samochód, to po co by kupowała kolejny samochód za prawie 100 000 zł na kredyt, którego raty wyczerpywały $\frac{3}{4}$ jej dochodów: nadto skoro z samochodu tego korzystał w dużej części powód, to wydaje się wiarygodne jego twierdzenie, iż partycypował w kosztach jego zakupu. Pozwana twierdziła, iż to ona kupiła ten samochód za własne środki i go utrzymywała: byłoby to dziwne, gdyby osoba o znacznie niższych dochodach finansowała partnera posiadającego własne wysokie dochody w zakresie zapewnienia mu dobrej klasy samochodu do jeżdżenia. Również twierdzenia zawarte w apelacji wskazują na zakup samochodu do wspólnego korzystania na czas trwania związku stron i są zupełnie sprzeczne z twierdzeniami pozwanej zawartymi w kolejnych jej pismach procesowych.

Ma rację skarżąca, iż celem przekazania pozwanej środków na zakup auta była chęć nabycia z pozwaną tego samochodu do wspólnego korzystania w czasie trwania konkubinatu, ale motywem nabycia go tylko na nazwisko pozwanej była chęć ukrycia zakupu auta przed małżonką powoda. Analiza twierdzeń i zeznań stron prowadzi do wniosku, iż strony wspólnie czyniły inwestycje z uwagi na istniejący między nimi związek faktyczny. Powód partycypował w zakupie samochodu, zakupie i urządzeniu działki czy nawet dokonując zakupu wanny do mieszkania pozwanej, bowiem był z nią w faktycznym związku. Wbrew twierdzeniom apelacji strony jeszcze przed wydaniem pierwszego wyroku były przesłuchiwane na okoliczność przesunięć majątkowych i ich celu. Ustalenia dokonane przez Sąd pierwszej instancji znajdują oparcie w dowodzie z zeznań stron. Należy też zwrócić uwagę na fakt, iż po uchyleniu wyroku strony nie zgłaszały na te okoliczności żadnych nowych twierdzeń czy dowodów. Przedstawiony materiał dowodowy uzasadnia twierdzenie, iż doszło do przesunięć majątkowych między stronami, których celem było pozostawanie w nieformalnym związku partnerskim i wspólne korzystanie z nabytych składników majątkowych. Wobec odpadnięcia tego celu zasadne jest dokonanie rozliczenia z tego tytułu między stronami.

Co do podstawy prawnej roszczenia – Sąd był tu związany oceną prawną dokonaną przez Sąd Apelacyjny w wyroku z dnia 21 listopada 2012r. zgodnie z treścią art. 386§6 k.p.c. Skoro nie wykazano umowy łączącej strony przy poszczególnych przesunięciach majątkowych zasadne jest dokonanie rozliczeń w oparciu o przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu. Sąd Apelacyjny w obecnym składzie podziela ocenę prawną dokonaną przez Sąd Okręgowy w odniesieniu do istnienia przesłanek z art. 410§2 k.p.c. Skoro celem świadczenia długoletnie było pozostawanie stron w związku nieformalnym, to zamierzony cel nie został osiągnięty, gdy pozwana zerwała związek, jaki łączył strony (tak Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z 6 czerwca 2006r. I ACa 131/06 LEX Nr 21 5627). Zasadnie zatem powód może domagać się zwrotu swoich nakładów na majątek pozwanej.

Odnosząc się do zarzutów naruszenia art. 406 k.c. należy zauważyć, iż wskazanej w art. 406 k.c. zasady surogacji nie stosuje się, gdy bezpośrednio uzyskana korzyść obejmuje określoną sumę pieniędzy. Wówczas bowiem obowiązek zwrotu dotyczy takiej właśnie kwoty, a nie tego, co wzbogacony za nią nabył. Jednakże jeśli nienależne świadczenie określonej kwoty pieniężnej nastąpiło z wyraźnym przeznaczeniem (np. darowizna na zakup nieruchomości), wówczas obowiązek wydania dotyczy nabytej nieruchomości, bowiem surogat ten uzyskał wzbogacony zgodnie z wolą obu stron i zgodnie z celem nienależnego świadczenia. Jednakże w niniejszej sprawie wobec zbycia zarówno samochodu, jak i działki, nie jest obecnie możliwe wydanie rzeczy nabytych za pieniądze przekazane przez powoda. Powód może obecnie domagać się jedynie tego co pozwana w zamian za te rzeczy uzyskała. Za samochód pozwana otrzymała kwotę 21 000 zł. Natomiast co do działki pozwana nie złożyła dowodu jej zbycia, ale według oświadczenia złożonego do protokołu ostatniej rozprawy przed Sądem Okręgowym – była kwota ponad 30 000 zł, a zatem większa niż żądał powód w niniejszym procesie.

W świetle zasady wskazanej w art. 409 k.c. zasądzeniu podlega wzbogacenie istniejące w chwili wyrokowania (por. System Prawa Prywatnego Wydawnictwo C. H. Beck Warszawa 2009 Tom 6 str. 274 Piotr Mostownik). Strony przez wiele lat korzystały z przedmiotowego samochodu; w dacie ustania ich związku, kiedy pozwana zatrzymała, a następnie sprzedała samochód, był on już częściowo wyeksploatowany. Samochód utracił wartość w czasie trwania związku stron. Pozwana sprzedała go w 2009r. za kwotę 21 000 zł. Pozwana już wtedy wiedziała o roszczeniach powoda z tytułu tego samochodu, a zatem powinna się liczyć z obowiązkiem zwrotu tej kwoty. Skoro powód wykazał, iż partycypował w kosztach jego zakupu w ok. 53%, to zasadne jest zasądzenie takiego samego procenta z tej kwoty tj. 11 550 zł z tej kwoty jako aktualnej kwoty wzbogacenia. W tym zakresie zasadny jest zarzut naruszenia art. 409 k.c. wskutek jego niezastosowania przez Sąd Okręgowy. Natomiast w odniesieniu do nakładów powoda na zakup działki nr (...), to z datą kiedy strony się rozstały, powód przestał z tej działki korzystać. Działka jednak nie straciła na wartości wskutek upływu czasu, a wręcz przeciwnie pozwana zbyła ją za większą kwotę. Powód żąda zwrotu swojego nakładu w kwocie nominalnej, a zatem zasadne jest zasądzenie od pozwanej tej kwoty zgodnie z żądaniem pozwu. Zbywając działkę pozwana miała obowiązek liczyć się wobec powoda z obowiązkiem zwrotu jego nakładu, miała bowiem świadomość roszczeń powoda związanych z tą działką oraz ustania konkubinatu.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386§1 k.p.c. obniżając zasądzoną na rzecz powoda kwotę do 33 550 zł. W pozostałej części Sąd oddalił apelację jako nieuzasadnioną na podstawie art. 385 k.p.c.

Wobec oczywistej omyłki w oznaczeniu punktów w sentencji zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny sprostował ten wyrok na podstawie art. 350§3 k.p.c.

Wobec częściowego uwzględnienia apelacji pozwanej Sąd Apelacyjny dokonał też zmiany rozstrzygnięcia o kosztach zawartego w zaskarżonym wyroku. Powód ostatecznie wygrał jedynie w 16%. Koszty poniesione przez powoda w niniejszym postępowaniu wyniosły zgodnie z wyliczeniami Sądu Okręgowego 28 354 zł, koszty poniesione przez pozwaną – 13 517 zł, razem koszty stron to kwota 41 871 zł. 16% z tej kwoty to 6700 zł i tyle powinna ponieść pozwana, a faktycznie poniosła 13 517 zł. Powód powinien jej zatem na podstawie art. 100 k.p.c. zwrócić różnicę między tymi kwotami tj. 6817 zł.

Nieuiszczone koszty sądowe w pierwszej instancji wyniosły 750 zł; 16% z 750 zł to 120 zł – taką kwotę należało pobrać na rzecz Skarbu Państwa od pozwanej na podstawie art. 113 ust. 1 uksc, zaś od powoda pozostałą część, tj. 630 zł.

W postępowaniu apelacyjnym pozwana wygrała 46%. Pozwana poniosła opłatę od apelacji w kwocie 3600 zł. Obydwie strony poniosły też koszty zastępstwa procesowego po 2700 zł. Suma kosztów poniesionych przez strony wyniosła 9000 zł, z tego 46% to 4140 zł – taką kwotę kosztów powinien ponieść powód, poniósł 2700 zł, a zatem powinien zwrócić pozwanej kwotę 1440 zł na podstawie art. 100 k.p.c. w związku z art. 108§1 k.p.c.